

A photograph of a rural landscape featuring a wide, green field in the foreground, a wooden fence, and a line of trees in the background under a clear sky. The text is overlaid on the left side of the image.

Subsidieregeling Stimulering Landschap Noord-Brabant 2.0

Elementomschrijvingen

Provincie Noord-Brabant

Agrariërs en particuliere grondeigenaren kunnen via de subsidieregeling Stimulering Landschap (StiLa 2.0) vergoedingen krijgen voor aanleg en onderhoud van landschapselementen, waterelementen, kleine bloemrijke randen of een wandelpad over boerenland.

In deze regeling werken we samen met gemeenten en waterschappen en wordt een agrariër of grondeigenaar geadviseerd door een veldcoördinator.

Noord-Brabant kent verschillende landschapstypen, van zandgronden tot aan klei. Het landschapstype bepaalt voor een groot gedeelte welke elementen mogelijk zijn en waarvoor vergoeding beschikbaar is.

Binnen het Natuurnetwerk Nederland en het stedelijk gebied is de subsidieregeling niet van toepassing. Op de kaart zijn de landschapstypen en opengestelde gebieden aangegeven.

Om te weten of een activiteit voor een vergoeding in aanmerking komt, doorloopt u een stappenplan. In de brochure (zie meer informatie, folder: algemene informatie) wordt de regeling met het stappenplan op hoofdlijnen toegelicht.

In deze brochure staat een korte beschrijving van landschapselementen zoals een houtsingel, bomenrij of knotboom. En van de waterelementen zoals een poel, infiltratiegreppel of natuurvriendelijke oever en kruidenranden zoals de wilde bijenrand, patrijzenrand of botanische graslandrand. Ook het wandelpad over boerenland behoort tot de elementen.

Heeft u interesse om element(en) op uw grond te realiseren? Neem dan contact op met het Groenloket Brabant, dat is ondergebracht bij Brabants Landschap.

U krijgt advies over uw mogelijkheden en wordt waar mogelijk in contact gebracht met de veldcoördinator in uw regio. Deze helpt u gratis met het maken van een plan en het aanvragen van subsidie.

Groenloket Brabant

Kasteellaan 4
5076 RE Haaren
0411 - 66 40 10

info@groenloketbrabant.nl

www.groenloketbrabant.nl

Meer informatie over de regeling en de brochures is te vinden via [Stimuleringsregeling landschap 2.0](#).

Houtwal en houtsingel

Een houtwal is een aarden wal begroeid met overwegend zomereik. Houtwallen of -singels zijn soms eeuwenoud en werden voor allerlei doeleinden aangelegd: het tegengaan van verstuiving, als veekering (omheining om vee tegen te houden) en voor levering van brandhout. De jongere houtsingels hebben geen aarden wal.

Nu hebben deze houtwallen en -singels vooral een landschappelijke en ecologische waarde. De lijnvorm is beeldbepalend in het kleinschalige landschap op zandgronden. Ze zijn een belangrijk biotoop en verbindingszone voor kleine zangvogels en kleine zoogdieren. Vleermuizen gebruiken de lijnvormige landschapselementen voor hun oriëntatie en als verbindingszone tussen leefgebieden.

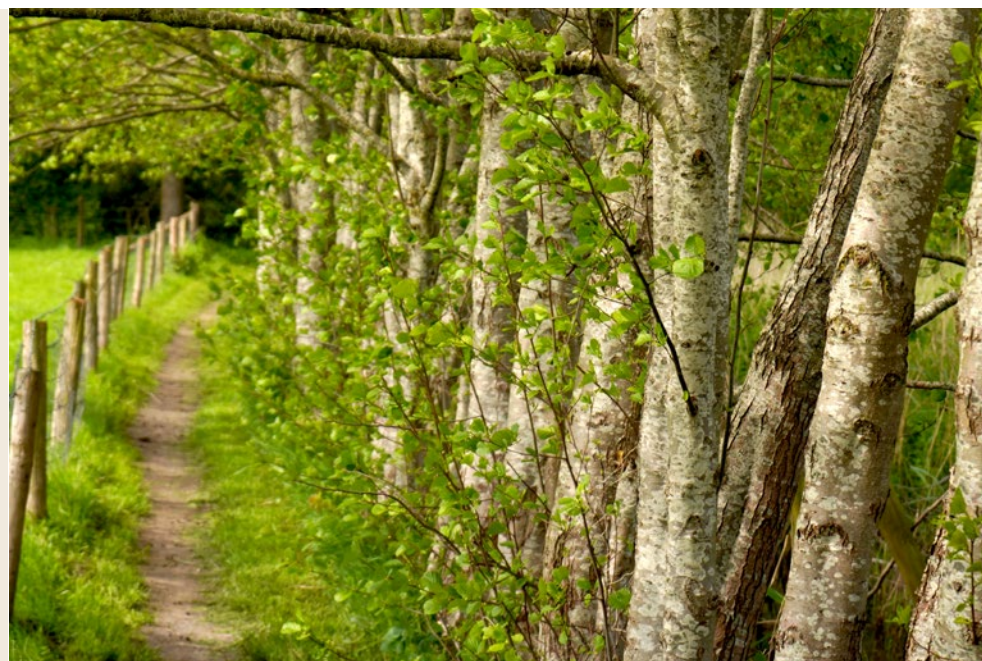
Door cyclisch hakhoutbeheer wordt periodiek het element 'teruggezet'. Daarna verschijnen vanuit de slapende knoppen nieuwe snelgroeiende takken.

Elzensingel

Een elzensingel bestaat doorgaans uit een enkele rij zwarte elzen die vaak aan een slootkant staat. Elzensingels komen voor in vochtige tot natte gebieden zoals in greppels en sloten, in de beekdalen en in het slagenlandschap op de overgang van de zand- naar kleigronden in de buurt van Waalwijk.

Elzensingels zijn een belangrijke schuilplaats voor dieren in het cultuurlandschap.

Door cyclisch hakhoutbeheer wordt periodiek het element 'teruggezet'.

Bossingel en bosje

Een bossingel is vaak een doorgesloten oude houtwal. Als er geen hakhoutbeheer is, groeien de struiken uit tot forse bomen. Onder de bomen staan inheemse struiken zoals lijsterbes en vuilboom. De vuilboom heeft een lange bloeiperiode en is daarom goed voor bijen.

Een bossingel met een boomlaag en goed ontwikkelde struiklaag is ecologisch heel waardevol. Een bossingel vraagt minder onderhoud dan een houtwal of -singel.

Bosjes zijn er in allerlei vormen en maten. Ze zijn vaak aangeplant op grond die voor de landbouw minder geschikt was.

Hakhoutbosje of geriefhoutbosje

Boeren hebben in het verleden ook bosjes aangeplant die als hakhout werden beheerd. Deze bosjes zijn 'geriefhoutbosjes'. Boeren haalden er voor 'eigen gerief' hout uit voor brandhout, staken voor de groentetuin, hout voor gereedschapsstelen en takkenbossen voor bakovens.

Het is belangrijk om deze kleine historische natuurpareltjes te behouden en goed te beheren als hakhout.

Griendje

Een griendje is een specifieke vorm van hakhoutbeheer. Het verbouwen van wilgen was lange tijd gebruikelijk in moerassige streken. Deze wilgen werden elke 3 tot 4 jaar op enige tientallen centimeters tot een meter boven de grond afgezaagd. De wilgentenen werden onder meer gebruikt als rijshout ter bescherming en versteviging van waterkeringen. Vooral de oude wilgengrienden hebben vaak een rijke ondergroei van planten, varens en mossen.

Wilgengrienden zijn van belang als broedgebied voor zangvogels en ze vormen een belangrijke schuilplaats voor onder andere reeën en kleine zoogdieren.

Struweelhaag of patrijzenhaag

Een struweelhaag of patrijzenhaag bestaat vooral uit doornstruiken en zijn robuust, breder en hoger dan een knip- of scheerheg. De meidoorn komt het meest voor, gevolgd door de sleedoorn, hondsroos en egelantier.

Struweelhagen komen voor in het Maasheggengebied in Oost-Brabant en op kleine schaal in de beekdalen. Als struweelhagen 'gevlochten' worden ontstaat een 'vlechthege'. De heg wordt hiermee ondoordringbaar en is ideaal om vee in de wei te houden. De meeste struweelhagen worden niet gevlochten en bestaan uit breed uitgegroeide struiken. Een patrijzenhaag bestaat uit dezelfde soortensamenstelling als een struweelhaag, maar wordt anders beheerd. Een zijde wordt vaker teruggezet (gesnoeid) ten behoeve van de patrijs.

In het broedseizoen en in de winter trekken ze met een groot aanbod van bessen veel vogels aan. Vleermuizen gebruiken ze voor hun oriëntatie.

Knip- of scheerheg

Geschoren heggen zijn al eeuwen te vinden in het Nederlandse cultuurlandschap. In Brabant vooral op en rond erven. Ze dienden als eigendomsmarkering en de doornige meidoornhagen hadden vooral een belangrijke functie als veekering (natuurlijke omheining). Met de komst van het prikkeldraad zijn veel heggen verdwenen.

Heggen zijn geliefd bij mussen, een ooit algemene soort die nog steeds in aantal achteruitgaat. Heggen met meerdere struikensoorten ('gemengde haag') zijn van grote waarde voor dieren.

Bomenrij en solitaire boom

Bomenrijen komen in grote verscheidenheid aan vormen voor en zijn vaak zeer bepalende elementen in het landschap. Op zandgronden zie je een bomenrij vaak langs perceelsgrenzen en paden. In het zeekleigebied staan ze op de slapende dijken.

Bomenrijen hebben een landschappelijke waarde én waarde als ecologische corridor, bijvoorbeeld voor vlermuizen. De rijen vormen een verbinding tussen verschillende leefgebieden.

Solitaire bomen staan als enkele boom of boomgroep in het landschap. Naast de landschappelijke en ecologische waarde, vormen ze schaduwplekken voor vee.

Knotbomen

Knotbomen zijn bomen met een opgaande stam, waarbij periodiek de boven op die stam groeiende takken worden geoogst. Door die oogst ontstaat er op deze hoogte een vergroeiing van de stam: de knot.

Per regio verschillen de boomsoorten die worden gebruikt. De meest voorkomende knotboom is de knotwilg. Andere soorten die in Brabant als knotboom voorkomen zijn: populier, eik, berk, es, zwarte els, veldesdoorn en haagbeuk.

Knotbomen zijn vooral van belang voor holenbroeders, zoals steenuil en gekraagde roodstaart.

Hoogstamboomgaard

Hoogstamboomgaarden staan vaak op en nabij erven, bij landgoederen en op buitenplaatsen. Ze hebben een belangrijke ecologische en landschappelijke betekenis. Hun bloesem lokt allerlei insecten en de takken dienen als rust- en broedplaats voor vogels. Daarom worden boomgaarden weer aangeplant, vaak met oude fruitrassen.

Struweelrand

Een struweelrand ontstaat door extensief beheer, waarbij de natuur haar gang kan gaan. Afhankelijk van het beheer domineren ruigtekruiden, struiken of een combinatie van beide. In de basis bestaat een struweelrand voor maximaal 30% uit struiken.

Een struweelrand kan zowel vrij, als aansluitend aan een ander element liggen. Struweelranden dienen vaak als overgangsgebied tussen agrarisch gebruikte percelen en bossen en zijn dan een soort naar voren geschoven bosrand.

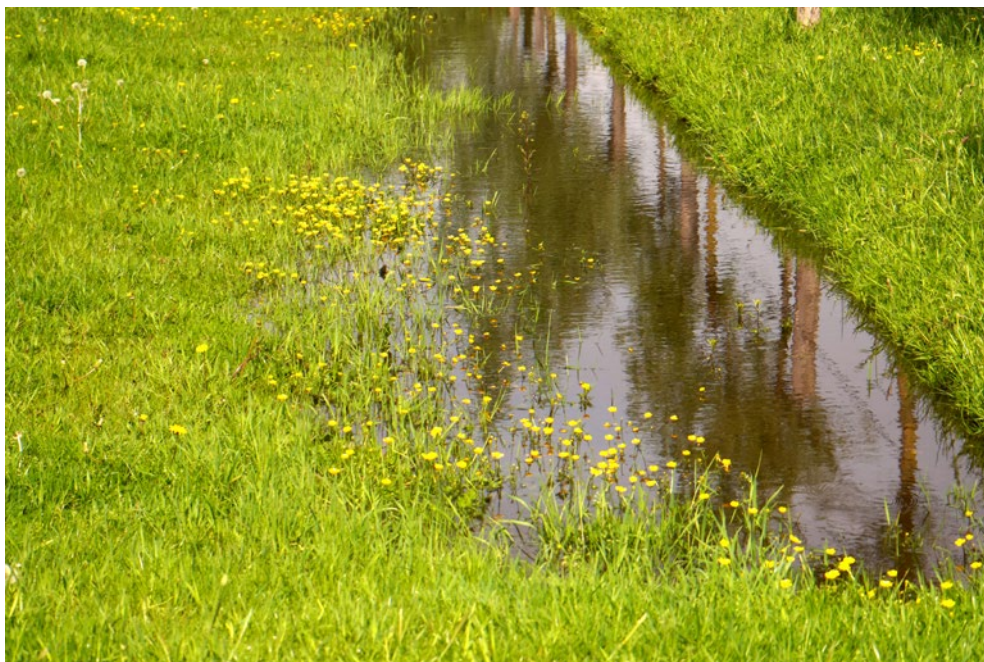
Als struweelranden gunstig liggen, ontstaat een warmer microklimaat dat belangrijk is voor broedvogels, insecten, amfibieën en reptielen.

Poel en klein historisch water

Kleine wateren met een historische betekenis zijn bijvoorbeeld drinkpoelen voor het vee, brandputten voor bluswater, visvijvers, schapenwasplaatsen, pingoruïnes en veenputten. Het is doorgaans een geïsoleerd stilstaand water dat gevoed wordt door kwel, regenwater, grondwater of afstromend water.

Poelen zijn van grote waarde als voortplantingsbiotoop voor amfibieën en libellen. Door schaalvergroting in de landbouw zijn veel drinkpoelen gedempt. De laatste decennia zijn door burgers weer veel nieuwe poelen aangelegd. Voor het aanleggen van nieuwe poelen is de locatie een belangrijke factor om goed te kunnen functioneren voor de ecologie.

Natuurvriendelijke oever

Natuurvriendelijke oevers zijn vergraven slootoevers met een plas- of drasberm of een flauw talud. De begroeiing bestaat uit plantensoorten van natte ruigten en natte graslanden of uit riet.

Oevers worden niet bemest en dienen niet te veel gemaaid worden, zijn rijk aan plantensoorten en zijn daarom aantrekkelijk voor allerlei insecten en voor vogels om erin te broeden. De oevers die voornamelijk bestaan uit riet zijn aantrekkelijk voor rietvogels zoals de kleine karekiet en rietgors.

Waterberging

Bij hoge waterafvoer door piekbuien is het soms nodig om de overvloed aan water tijdelijk te 'parkeren'. Dit kan in een waterbergingsvoorziening die gevuld wordt als in de waterloop een bepaald peil overschreden wordt. Na de piekbui stroomt het water weer langzaam naar de waterloop.

Extensief beweid grasland voor bijen op dijken

Een extensief beweid grasland op dijken is een graslandstrook die met een lage dichtheid wordt begrast om kruidenrijkdom te vergroten. Extensief beweid grasland heeft een lage veebezetting, waardoor gras niet te kort wordt niet wordt bemest (met uitzondering van mest van het weidende vee). Doordat de vegetatie wat langer blijft, ontstaan schuil mogelijkheden voor kuikens van weidevogels.

Kruidenrijke (grasland)rand

Een kruidenrijke rand bestaat uit inheemse bloemen en kruiden, waarop geen gewassen worden geteeld of door vee wordt beweid. Kruidenrijke randen vervullen een functie als bufferzone en het verhogen van de kruidenrijkdom. Kruidenrijke randen liggen aan de buitenzijde van een perceel.

Wilde bijenrand op gras- of bouwland

Een wilde bijenrand bestaat uit inheemse bloemen en kruiden, waarop geen gewassen worden geteeld of door vee wordt beweid.

Een bijenrand biedt nestgelegenheid en voldoende voedselaanbod aan de honingbij en wilde bijen. De rand draagt bij aan de doelstellingen van de Nationale Bijenstrategie. Wilde bijen zijn als bestuivers onmisbaar voor het behoud van flora en fauna in Nederland én zijn cruciaal voor de land- en tuinbouw. Door een rand in te zaaien met een speciaal voor bijen geselecteerd zaadmengsel vinden de bijen voedsel. Om ervoor te zorgen dat er altijd voedsel is voor de bijen wordt de rand gefaseerd gemaaid. Er is dus altijd een deel dat niet gemaaid wordt.

Wintervoedselrand op bouwland

In een wintervoedselrand staan granen en kruiden die ook in de winter blijven staan. Ze zijn belangrijk als foerageerhabitat voor in Nederland overwinterende vogels zoals de patrijs en de geelgors. Ook veel andere (akker)vogels zijn tijdens de winter afhankelijk van niet-geogste granen en onkruidzaden.

Voor zaadeters als gorzen, mussen en vinkachtigen (zoals kneu) is het belangrijk dat de hoeveelheid voedsel toereikend is tot en met het vroege voorjaar. Wintervoedselranden moeten dan ook tot en met maart blijven liggen. Het is essentieel dat wintervoedselranden naast opgaande vegetatie liggen als struweel, heg, houtwal, bosje (droge dooradering), omdat gorzen, mussen en vinken daar dekking voor predatoren vinden.

Patrijzenrand op bouwland

Een patrijzenrand ligt op bouwland en bestaat uit drie randen, één strook met meerjarig laagblijvend graskruidentmengsel, één strook met wintervoedsel en één strook groene braak. Deze combinatie van randen zorgt voor nestgelegenheid in het voorjaar, voedsel in de vorm van insecten voor de kuikens, en dekking en voedsel (zaden) in de winter.

Bloemblok voor akkervogels op bouwland

Een bloemblok wordt ingezaaid met een mengsel van eenjarige en meerjarige kruiden en wordt niet gemaaid. Om de twee jaar wordt de helft van het bloemblok opnieuw ingezaaid. Het bloemblokmengsel bloeit gedurende een lange periode en is daardoor zeer aantrekkelijk voor insecten zoals dagvlinders en wilde bijen.

Een bloemblok voorziet akkervogels het hele jaar van dekking, nestgelegenheid en voedsel. Dat leidt tot een toename in algemene akkerbiodiversiteit. Hiervan profiteren zowel muizeneters (bijvoorbeeld grauwe kiekendief) als akkervogels die op insecten en onkruiden foerageren (bijvoorbeeld veldleeuwerik).

Wandelpad over boerenland

Wandelpaden over boerenland kennen we in ons land vooral van Zuid-Limburg. Daar kun je op veel plaatsen dwars door de weilanden lopen. Dit type wandelpad zien we ook in Brabant steeds meer. Soms is het een initiatief van één boer maar er zijn ook initiatieven van meerdere boeren, waardoor een heel netwerk aan wandelpaden ontstaat. Bijvoorbeeld in het Land van Heusden en Altena. Ook worden historische paden weer in ere hersteld, zoals kerkpaden. Vaak sluiten deze paden aan op andere wandelroutes en wandelnetwerken in het gebied waardoor het elkaar versterkt.

